

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/219426,Wojciech-Kujawa-Konserwa-z-kryla-naukowcy-i-cenzura.html>

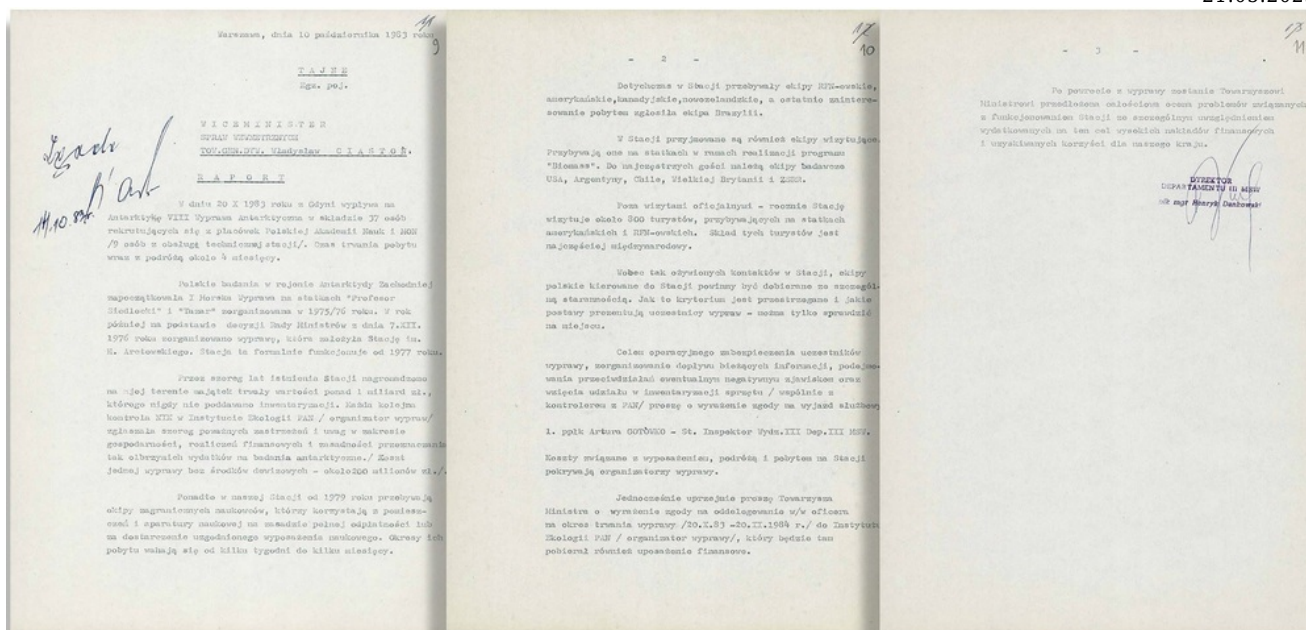
01.03.2026, 01:30

Wojciech Kujawa: Konserwa z kryla, naukowcy i cenzura

W połowie lat siedemdziesiątych głębokie niedobory w zaopatrzeniu rynku krajowego w pasze oraz środki żywnościowe, zwłaszcza mięso i tłuszcze, były jedną z przyczyn faktu, że władze państwowe i partyjne zainteresowały się badaniami niewielkiego skorupiaka – kryla antarktycznego, a przede wszystkim jego połowami.

[Aparat bezpieczeństwa](#) [Cenzura](#) [Nauka](#)

21.05.2025



Pismo dyrektora Departamentu III MSW płk. Henryka Dankowskiego do wiceministra spraw wewnętrznych gen. Władysława Ciałosia dotyczący delegowania ppłk. Artura Gotówki na VIII Wyprawę Antarktyczną. Warszawa, 10 października 1983 r. (z zasobu AIPN)

W kwietniu 1975 r. Morski Instytut Rybacki w Gdyni przygotował pracę nt. „Kryl antarktyczny i jego eksploatacja – materiały informacyjne”, którą rozesłano do instytucji badawczych oraz przedsiębiorstw.

Badania nad krylem

Na przełomie 1975 i 1976 r. z inicjatywy prof. Stanisława Rakusy-Suszczewskiego z Polskiej Akademii Nauk wyruszyła pionierska ekspedycja morska, której celem było oszacowanie zasobów kryla i ryb w Oceanie Południowym oraz zbadanie możliwości wykorzystania ich w przemyśle spożywczym.

Oceniano je na całkiem duże, gdyż ze skorupiaka planowano pozyskiwać czyste mięso, wytwarzać koagulatory, koncentraty i preparaty białkowe, mączki paszowe, a także wykorzystywać go w konserwach.

Przeprowadzone w 1983 r. badania wykazały, że mięso z kryla jest surowcem nadającym się do wytwarzania wysokiej jakości konserw. Mimo to wskazywano na konieczność kontynuowania badań nad udoskonaleniem procesu technologicznego, którego rezultaty w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych określano jako perspektywiczne, aczkolwiek wymagające dopracowania.

Przeszkody i problemy

W 1984 r. ppłk Artur Gotówko z Departamentu III MSW, uczestnik VIII Wyprawy Antarktycznej 1983/1984 r., wskazywał na wysokie koszty pozyskania surowca oraz problemy procesu technologicznego:

„Aktualnie mimo prowadzenia badań naukowych (od 1975 roku) nad uzyskaniem białka z kryła – w chwili obecnej jest jeszcze zbyt wiele barier do pokonania. Głównym problemem jest usunięcie fluoru z tego organizmu (związek nieprzyswajalny przez organizm ludzki) oraz zapewnienie szybkiego przerobu technologicznego (do 4 godz.), gdyż po tym okresie następują silne zmiany toksyczne w całym organizmie”¹.

Można było odnieść wrażenie, że nadzieje, jakie czynniki partyjne wiązały z kryłem, a co za tym idzie – nakłady finansowe oraz wiele badań naukowych nad naturą skorupiaka – szybko przyniosą sukces. Tak się jednak nie stało. Na porażce całego przedsięwzięcia zaważyło kilka czynników. Badania nad technologią przetwórstwa kryła dały wiele pozytywnych wyników, ale do końca lat osiemdziesiątych nie były one wolne od braków, które uniemożliwiały wykorzystanie tego skorupiaka na skalę przemysłową.

[Czytaj artykuł Wojciecha Kujawy *Konserwa z kryła, naukowcy i cenzura na portalu przystanekhistoria.pl*](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Aparat bezpieczeństwa, Cenzura, Nauka

Artykuł